

DOI <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-1-250-260>

УДК 37.091.212:[316.61+316.37]

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4084-3219>

Тетяна Куниця,
кандидат педагогічних наук,
Інститут проблем виховання НАПН України,
м. Київ

СОЦІАЛЬНІ ОЧІКУВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА СОЦІАЛЬНУ Й АКАДЕМІЧНУ АКТИВНІСТЬ

Анотація. У статті зазначено, що соціальні очікування є важливим аспектом розвитку молоді. В умовах постійних змін в освітніх і соціальних процесах виникає необхідність вивчення соціальних очікувань учнівської молоді, щоб виявити їхні тенденції, з'ясувати, як вони впливають на освітній процес та які перспективи розвитку в майбутньому. Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій соціальних очікувань учнівської молоді, вивчення впливу цих очікувань на їхню академічну й соціальну активність, а також розроблення рекомендацій щодо формування позитивних соціальних настанов в освітньому процесі.

Для досягнення мети визначено завдання: 1) проаналізувати теоретичні підходи до вивчення соціальних очікувань молоді; 2) визначити основні чинники, які впливають на формування соціальних очікувань учнів; 3) дослідити рівень соціальних очікувань учнівської молоді в сучасних умовах; 4) розробити рекомендації щодо підвищення рівня соціальної адаптації здобувачів освіти через формування позитивних соціальних очікувань. Для досягнення цілей дослідження були використані такі методи: теоретичний аналіз літератури для вивчення наукових джерел, анкетування та опитування з метою збору даних щодо соціальних очікувань учнівської молоді, статистичний аналіз для опрацювання зібраних даних, визначення рівнів соціальних очікувань і виявлення кореляцій між очікуваннями та іншими змінними, кейс-метод з метою аналізу конкретних ситуацій і досвідів учнів.

Визначено основні чинники впливу, що сприяють формуванню соціальних очікувань сучасної учнівської молоді, а саме: соціальні мережі, вплив освітнього середовища, сім'я. Війна суттєво вплинула на соціальні очікування та призвела до переоцінки цінностей відповідно до реалій сьогодення, підвищення рівня патріотизму та громадянської свідомості, зміни в освітніх пріоритетах, потреби в психологічній підтримці та допомозі в більшого кола учнівської молоді тощо. На основі отриманих результатів виділено декілька рекомендацій для педагогічної практики, які можуть допомогти у формуванні реалістичних і позитивних соціальних очікувань учнівської молоді: залучення вчителів як наставників, які допомагають здобувачам освіти формувати адекватні соціальні очікування; посилення розвитку критичного мислення учнів щодо інформації, яку вони отримують через соціальні мережі; поглиблення їхньої підтримки з різних соціальних груп для створення рівних умов для реалізації соціальних очікувань і кар'єрних планів; підтримка соціальних ініціатив здобувачів освіти, залучення до волонтерської діяльності для зміцнення громадянської відповідальності; психологічна підтримка учнів з метою зниження соціальної тривожності, викликані розривом між реальними можливостями й очікуваннями тощо.

Ключові слова: соціальні очікування, учнівська молодь, соціальна активність, академічна активність.

© Тетяна Куниця, 2024

Вступ. Соціальні очікування є важливим аспектом розвитку молоді, зокрема учнівської, оскільки вони впливають на формування самоідентичності, мотивації до навчання, взаємодії з однолітками й учителями. У сучасному світі соціальні очікування стрімко змінюються залежно від глобалізаційних процесів, цифрових технологій і соціальних мереж, а в українських реаліях ще й під впливом війни. Учнівська молодь, перебуваючи в активному пошуку свого місця в суспільстві, стикається з різними викликами і впливами, які формують їхні очікування щодо освіти, професійного розвитку й соціальної взаємодії.

В умовах постійних змін в освітніх і соціальних процесах виникає необхідність вивчення соціальних очікувань учнівської молоді, щоб виявити основні тенденції, з'ясувати, як вони впливають на освітній процес та які перспективи їхнього розвитку в майбутньому. Це дослідження є актуальним для педагогів, психологів, соціологів та інших фахівців, які працюють з молоддю, оскільки знання про соціальні очікування допомагають розробляти ефективні освітні стратегії, підтримувати учнів у їхньому розвитку та сприяти формуванню гармонійних соціальних стосунків.

У сучасних умовах українського суспільства учнівська молодь стикається з великою кількістю викликів: нестабільністю політичної ситуації, впливом цифрових технологій, інформаційних потоків і соціальних мереж. Усі ці фактори формують певні соціальні очікування молодих людей. Важливою проблемою є виявлення розриву між очікуваннями учнів і реальними можливостями, які надаються системою освіти. Також актуальним є питання розуміння того, як соціальні очікування впливають на вибір життєвих шляхів, професійних напрямів і рівень залученості здобувачів освіти в суспільне життя.

Теоретична значимість дослідження полягає в поглибленні розуміння соціальних процесів, які відбуваються в середовищі учнівської молоді, та визначенні того, як вони впливають на процес становлення особистості. Практичне значення полягає в можливості використання отриманих даних для розроблення програм соціальної та професійної адаптації учнів, що сприятиме формуванню адекватних очікувань і підвищенню рівня їхньої соціальної успішності.

Мета та завдання. Метою дослідження є визначення сучасних тенденцій соціальних очікувань учнівської молоді, вивчення їхнього впливу на академічну та соціальну активність здобувачів освіти, а також розроблення рекомендацій щодо формування позитивних соціальних настанов в освітньому процесі.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення соціальних очікувань молоді.
- Визначити основні чинники, які впливають на формування соціальних очікувань учнів.
- Дослідити рівень соціальних очікувань учнівської молоді в сучасних умовах.
- Розробити рекомендації щодо підвищення рівня соціальної адаптації здобувачів освіти через формування позитивних соціальних очікувань.

Методи дослідження. Для досягнення цілей дослідження були використані такі методи:

- теоретичний аналіз літератури для вивчення наукових джерел, присвячених проблемі соціальних очікувань молоді, а також їхньому впливу на освітній процес і соціальну адаптацію;

- анкетування та опитування з метою збору даних щодо соціальних очікувань учнівської молоді. Опитування проводилося серед учнів старших класів закладів загальної середньої освіти, студентів 1-2-х курсів ЗВО;

- статистичний аналіз для опрацювання зібраних даних, визначення рівнів соціальних очікувань і виявлення кореляцій між очікуваннями й іншими змінними, такими як успішність у навчанні, соціальний статус сім'ї, рівень участі в громадській діяльності тощо;

- кейс-метод з метою аналізу конкретних ситуацій і досвідів учнів, які ілюструють процес формування соціальних очікувань у реальних умовах. Цей метод дозволив вивчити індивідуальні аспекти впливу соціальних очікувань на поведінку й навчальну діяльність здобувачів освіти.

Результати дослідження.

Ціннісні й соціальні орієнтації молоді були предметом наукових досліджень на різних етапах становлення української державності. Так, упродовж 1990-х років основна увага фокусувалася на змінах світогляду молоді після здобуття Україною незалежності. Учені аналізували, як молодь адаптується до нових політичних, економічних і соціальних реалій. Протягом 2000-х років акцент робився на зміні кар'єрних орієнтирів молоді, прагненні до професійної успішності й матеріальної стабільності в умовах нової ринкової економіки. **Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка**, зокрема, починаючи з 1992 року проводить щорічні національні моніторингові дослідження, в процесі яких вивчаються ступінь політичної активності громадян; рівень довіри особистості в різних сферах життєдіяльності; ставлення до доброчинності та благодійних і громадських організацій; потреби, прагнення й ступінь задоволеності різними аспектами життя тощо [14]

Центр незалежних соціологічних досліджень «Омега» на замовлення Міністерства молоді та спорту України проводив дослідження *«Цінності української молоді»* (2016, 2017), у якому розглядалися такі питання, як активне життя, життєва мудрість, професійний розвиток, а також сімейні цінності. У цих дослідженнях виявлено, що молодь у своєму світогляді часто поєднує як традиційні цінності (родина, стабільність), так і сучасні прагнення до самовираження й кар'єрного успіху [12; 17].

Під керівництвом Міністерства молоді та спорту України було проведено соціологічне дослідження **«Молодь України – 2021»**, яке розглядало ціннісні пріоритети молоді, а саме: громадянську активність, кар'єрні очікування, здоровий спосіб життя – і було

важливим для формування молодіжної політики на основі реальних запитів молодих людей [13].

Слід зазначити, що перелічені дослідження не передбачали виокремлення факторів впливу соціальних очікувань на соціальну й академічну активність через специфіку соціологічних досліджень.

В Інституті проблем виховання НАПН України протягом 2021-2023 рр. проводилося соціально-педагогічне дослідження соціальних очікувань сучасної учнівської молоді [16].

У процесі дослідження було встановлено, що сучасна учнівська молодь формує свої соціальні очікування під значним впливом медіа й соціальних мереж. Значна частина здобувачів освіти має високі очікування щодо своєї майбутньої професійної діяльності, орієнтована на успіх і високий матеріальний рівень життя. Однак ці очікування часто не співвідносяться з реальними можливостями, які пропонує сучасна освітня система.

Статистичний аналіз показав, що високі соціальні очікування без адекватного підкріплення навичками та знаннями призводять до зниження мотивації в навчанні. Наприклад, учні з високими очікуваннями щодо кар'єри часто не бачать цінності в певних навчальних предметах, що, на їхню думку, не матимуть прямого впливу на їхню майбутню професійну підготовку.

У процесі аналізу результатів дослідження соціальних очікувань учнівської молоді було виявлено низку цікавих закономірностей і тенденцій. Для кращого розуміння цих результатів варто здійснити детальніший аналіз основних аспектів, які впливають на формування очікувань, а також оцінити зв'язок між очікуваннями й успішністю здобувачів освіти в навчанні та соціальній взаємодії.

Одним із ключових чинників, який впливає на формування соціальних очікувань сучасної учнівської молоді, є соціальні мережі. Дані опитування свідчать про те, що 70 % учнів називають соціальні мережі основним джерелом інформації про соціальні стандарти й поведінкові моделі. Здобувачі освіти активно сприймають інформацію, що транслюється через мережі «Instagram», «TikTok», «YouTube», що часто призводить до формування завищених або нереалістичних очікувань щодо власної кар'єри, зовнішності, матеріального становища й соціальної значимості.

Цей вплив виявляється в тому, що молодь підсвідомо порівнює себе з популярними інфлюенсерами, що може призводити до зростання соціальної тривожності та фрустрації у випадку, коли реальні можливості не відповідають очікуванням. Так, 45 % учнів зазначають, що відчувають тиск через те, що вони не можуть відповідати «ідеальним образам» зі сторінок соціальних мереж.

Інший важливий фактор – це вплив освітнього середовища. Заклад загальної середньої освіти є одним з головних місць соціалізації учнівської молоді, де формується її уявлення про майбутнє, професійну реалізацію й соціальну роль. У дослідженні було виявлено, що вчителі та представники адміністрації можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на формування соціальних очікувань учнів.

З одного боку, підтримка й наставництво з боку вчителів позитивно впливають на учнів, сприяючи формуванню реалістичних і адекватних соціальних очікувань. Так, 60 % респондентів зазначили, що вони покладаються на поради своїх учителів під час здійснення вибору професійної діяльності. З іншого боку, у деяких закладах освіти спостерігається недостатня увага до розвитку критичного мислення в учнів, що призводить до некритичного сприйняття соціальних стандартів та очікувань, нав'язаних зовнішніми факторами.

Сім'я також відіграє важливу роль у формуванні соціальних очікувань учнів. Під час дослідження було встановлено, що учні з родин із вищим соціально-економічним статусом мають схильність до формування більш високих очікувань щодо кар'єри й особистого успіху. Такі здобувачі освіти часто обирають амбіційніші професійні напрями й орієнтовані на досягнення високих результатів у майбутньому.

Навпаки, учні з родин із нижчим соціальним статусом частіше демонструють стриманіші очікування та схильність до вибору професій, які не вимагають значних зусиль або тривалого навчання. Це свідчить про значний вплив соціального середовища на формування очікувань і майбутніх професійних планів.

Аналізуючи зв'язок між рівнем соціальних очікувань і академічною успішністю учнів, було виявлено цікаву тенденцію. Здобувачі освіти з високими очікуваннями щодо свого майбутнього часто мають добрі результати в навчанні, оскільки вони бачать у здобутті знань шлях до реалізації своїх планів. Проте надмірно завищені очікування можуть призводити до зниження успішності, оскільки такі учні часто стикаються з розчаруванням, якщо їхні зусилля не приносять негайного результату.

Здобувачі освіти з реалістичними очікуваннями, як правило, демонструють стабільні академічні результати та краще адаптуються до викликів освітнього процесу. Вони схильні більш обґрунтовано підходити до своєї освіти й кар'єри, що сприяє їхньому успішному професійному становленню.

Війна в Україні значно вплинула на соціальні очікування учнівської молоді, змінюючи їхні пріоритети, цінності й погляди на майбутнє. Аналіз соціальних очікувань в умовах війни вказує на певні ключові особливості. Проаналізуємо їх детальніше.

1. Переоцінка життєвих цінностей. Війна змусила багатьох учнів переосмислити свої життєві пріоритети й цінності. Важливість матеріальних благ, кар'єрних досягнень і

популярності в соціальних мережах відійшла на другий план. Натомість більший акцент робиться на безпеці, житті й здоров'ї рідних і близьких, а також на соціальній взаємодопомозі та єдності [6].

2. Підвищений патріотизм і громадянська свідомість. Війна посилила патріотичні настрої серед молоді. Багато учнів активно беруть участь у волонтерській діяльності, допомагаючи українським захисникам, переселенцям та іншим постраждалим. Це формує їхні соціальні очікування щодо громадянської відповідальності, особистого внеску в майбутнє країни та бажання брати участь у відбудові України після перемоги [11].

3. Адаптація освіти до нових реалій. Через постійні небезпеки, пов'язані з війною, зокрема обстрілами, учні стикаються з необхідністю навчатися в нестабільних умовах – у бомбосховищах або онлайн. Це вплинуло на їхні очікування щодо освітнього процесу. Здобувачі освіти стали гнучкішими у ставленні до зміни формату навчання, але одночасно багато хто відчуває втому й тривогу, що може знижувати їхню мотивацію до навчання [9].

4. Психологічні виклики і вплив на очікування майбутнього. Воснні дії спричиняють психологічні травми в молоді, що змінює їхні очікування щодо майбутнього. Учні відчувають невпевненість у завтрашньому дні, що може призводити до відкладання великих життєвих планів [10]. Частина молоді орієнтована на короткострокові цілі, пов'язані з безпекою та виживанням. Деякі учні, навпаки, сповнені оптимізму, плануючи своє майбутнє життя і професійну діяльність у відбудованій Україні

5. Бажання допомагати армії та країні. Для багатьох учнів участь у волонтерських ініціативах стала частиною їхнього життя. Вони прагнуть допомагати армії та наближати перемогу, що формує високі соціальні очікування щодо власної ролі в суспільстві. Учнівська молодь часто бачить своє майбутнє як важливу частину відбудови країни.

6. Проблеми з доступом до якісної освіти. Унаслідок війни частина учнів має обмежений доступ до якісної освіти через переміщення, втрату домівок або закладів освіти, проблеми з інтернетом. Це вплинуло на їхні очікування щодо можливостей здобуття вищої освіти чи професійного розвитку, змусивши багатьох знизити свої академічні плани або пристосуватися до нових реалій [7].

7. Соціальна підтримка і важливість спільноти. Під час війни посилюється прагнення до згуртованості та взаємної підтримки. Учні все більше цінують соціальні зв'язки, солідарність і підтримку громади, що відображається в їхніх очікуваннях щодо ролі соціального середовища в подальшому житті. Вони розуміють, що сильна громада – це запорука виживання й процвітання в складних умовах [5].

Таким чином, війна значно вплинула на соціальні очікування української молоді, змістивши акценти з особистісних амбіцій на суспільні цінності, громадянську

відповідальність і підтримку ближніх. Молодь нині шукає нові шляхи адаптації до викликів війни, зосереджуючи свої очікування на відновленні та розбудові країни після її перемоги.

На основі отриманих результатів можна виділити декілька рекомендацій для педагогічної практики, які можуть допомогти у формуванні реалістичних і позитивних соціальних очікувань учнівської молоді.

- Інтенсивне залучення вчителів як наставників, які допомагають учням формувати адекватні соціальні очікування, ураховуючи їхні індивідуальні можливості й особливості.
- Посилення формування медіаграмотності для розвитку критичного мислення учнів щодо інформації, яку вони отримують через соціальні мережі.
- Підтримка здобувачів освіти з різних соціальних груп для створення рівних умов для реалізації їхніх соціальних очікувань і кар'єрних планів.
- Підтримка соціальних ініціатив учнів, залучення до волонтерської діяльності для зміцнення громадянської відповідальності.
- Психологічна підтримка здобувачів освіти з метою зниження соціальної тривожності, викликаной розривом між реальними можливостями й очікуваннями.
- Адаптація освітніх стратегій відповідно до соціальних і психологічних потреб учнів в умовах війни.

Ці заходи сприятимуть створенню гармонійного освітнього середовища, яке допоможе учням ефективно інтегрувати свої соціальні очікування в реальний світ та досягати успіху як у навчанні, так і в майбутньому житті.

Результати також показали, що респонденти з низьким рівнем очікувань часто мають вищу академічну успішність, оскільки вони більш реалістично оцінюють свої можливості та орієнтуються на короткострокові цілі.

Обговорення. Порівняння результатів нашого дослідження з попередніми показало схожі тенденції.

Так, низка закордонних досліджень присвячена аналізу очікувань молоді у виборі життєвих шляхів та впливів на соціальну поведінку. Дослідження Г. Гофстеде, зосереджувалося на культурних вимірах та їхньому впливові на соціальні установки, можна знайти в його роботах з культурології, зокрема в аналізі індивідуалізму-колективізму у виборі життєвих пріоритетів. Дослідником зазначено, що культурні чинники, такі як індивідуалізм і колективізм, впливають на рішення молоді, зокрема на колективне прийняття рішень у кар'єрних і соціальних сферах [3].

Дж. Кук зі свого боку досліджувала ставлення молоді до довгострокового й найближчого майбутнього. Її роботи зосереджені на перехідних етапах між юністю і дорослістю, а також на соціальних викликах, пов'язаних із цим процесом [1]. Т. Карран та

Е. Хілл з Лондонської школи економіки проаналізовано зв'язок між очікуваннями батьків і молодіжним перфекціонізмом, що часто зростає під впливом зовнішнього тиску [2]. М. Шофнер, Д. Ньюсом, С. Мінтон та С. Моріс вивчали вплив підліткових очікувань на майбутній вибір кар'єри та академічну успішність у професіях STEM [4].

Ми цілком погоджуємося з висновками колективу вчених Українського інституту соціологічних досліджень щодо потреби в посиленні уваги до формування громадянськості і потреб та навичок громадської активності в середовищі підлітків. Розвиток і підтримка органів учнівського й студентського самоврядування, дитячих і молодіжних громадських організацій мають стати одним з компонентів молодіжної політики на рівні громад і закладів освіти. Доцільно передбачати заходи для обміну досвідом між підлітками-активістами, підлітками-лідерами, а також педагогами й молодіжними працівниками [15]. Дослідженнями було підтверджено, що учні, які мають адекватні та реалістичні соціальні очікування, досягають більших успіхів у навчанні та соціальній адаптації. Успіх залежить від збалансованості між очікуваннями і реальною готовністю до роботи над досягненням своїх цілей.

Суголосними є і наукові висновки Н. Дмитрук, що, вивчаючи життєві цінності молодих українців, які включають здоров'я, соціальне визнання, активне життя й розвиток особистості, звертає увагу на важливість трансформаційних процесів у молодіжних цінностях у відповідь на соціальні зміни [8].

Висновки. Здійснене дослідження підтвердило, що соціальні очікування є важливим фактором, який впливає на навчальну й соціальну поведінку учнівської молоді. Високі очікування без належної підготовки можуть призводити до розчарувань і зниження мотивації. Водночас реалістичні очікування сприяють кращій адаптації й успішності.

Соціальні очікування молоді формуються під впливом зовнішніх чинників. Існує залежність між рівнем соціальних очікувань і навчальною мотивацією. Реалістичні соціальні очікування сприяють кращим академічним досягненням.

Список використаних джерел

1. Cook J. Young people's strategies for coping with parallel imaginings of the future. *Time & Society*. 2016. 25(3). P. 700-717. <https://doi.org/10.1177/0961463X15609829>
2. Curran T, Hill A. P. Young people's perceptions of their parents' expectations and criticism are increasing over time: Implications for perfectionism. *Psychological Bulletin*. 2022. № 148(1-2). P. 107-128. <https://doi.org/10.1037/bul0000347>
3. Hofstede, G. *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA : Sage. 1980.
4. Shoffner M. F., Newsome D., Minton C. A. B., Morris, C. A. W. A qualitative exploration of the STEM career-related outcome expectations of young adolescents. *Journal of Career Development*. 2014. № 42(2). P. 102–116. <https://doi.org/10.1177/0894845314544033>

5. Бибик Д. Д. Соціальна згуртованість молоді: умови для спільної діяльності та громадянського залучення. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах* : матеріали IV міжнар. наук-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України, м. Київ, 2023. С. 35–40.
6. Бибик Д. Д. Ціннісні орієнтації учнівської молоді України в умовах воєнного стану. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. праць. Київ, 2022. Вип. 26. Кн. 1. С. 43-54. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-43-54>
7. Длігач А. Українська освіта потребує глибоких реформ – результати дослідження. 2024. URL : https://lb.ua/blog/andrii_dlihach/638896_ukrainska_osvita_potrebuie_glibokih.html (дата звернення: 01.07.2024).
8. Дмитрук Н. Між матеріалізмом і постматеріалізмом: ціннісні орієнтації сучасної української молоді. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2017. № 3. С. 57-67. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2017_3_8 (дата звернення: 01.07.2024).
9. Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році. URL : <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viyny-web-3.pdf> (дата звернення: 01.07.2024).
10. Рудченко К. Психологічні наслідки пролонгованої стресостійкості учнівської молоді: перспективи дослідження проблеми Майбутнє психології в умовах сучасної України : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 23 травня 2024). Київ : НУБіП України, 2024.
11. Куниця Т. Ю. Моніторинг соціальних очікувань сучасної учнівської молоді. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. Т. 6. № 1. С. 1-6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6148>
12. Молодь України – 2017: результати репрезентативного соціологічного дослідження. Тернопіль, 2017. 72 с. URL : <https://inmol.org/vseukrainske-sotsiolohichne-doslidzhennia-molod-ukrainy-2017/> (дата звернення: 01.07.2024).
13. Молодь України – 2021: результати репрезентативного соціологічного дослідження. Київ, 2021. 74 с. URL : https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/rezylt/molod2021.pdf. (дата звернення: 30.08.2024).
14. Паращевін М. Результати національних щорічних моніторингових досліджень 1992–2021 років. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності : зб. наук. праць Інституту соціології НАН України. Київ, 2021. Вип. 8(22). С. 656-705.
15. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді : за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» : монографія / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар та ін. ; наук. ред. О. М. Балакірева ; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка». Київ : Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. 94 с.
16. Соціальні очікування учнівської молоді XXI століття : монографія / Т.Ю. Куниця, І.Б. Савельчук, Л.В. Гончар, Д.Д. Бибик, В.М. Амеліна; за заг.ред. Т.Ю. Куниці. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 93 с.
17. Цінності української молоді: результати репрезентативного соціологічного дослідження / Н Дмитрук та ін. Київ, 2021. 91 с. URL : <https://inmol.org/vseukrainske-sotsiolohichne-doslidzhennia-tsinnosti-ukrainskoi-molodi-2016/> (дата звернення: 30.06.2024).

References

1. Cook, J. (2016). Young people's strategies for coping with parallel imaginings of the future. *Time & Society*, 25(3), 700-717. <https://doi.org/10.1177/0961463X15609829>
2. Curran, T., & Hill, A. P. (2022). Young people's perceptions of their parents' expectations and criticism are increasing over time: Implications for perfectionism. *Psychological Bulletin*, 148(1-2), 107-128. <https://doi.org/10.1037/bul0000347>
3. Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
4. Shoffner, M. F., Newsome, D., Minton, C. A. B., & Morris, C. A. W. (2014). A qualitative exploration of the STEM career-related outcome expectations of young adolescents. *Journal of Career Development*, 42(2), 102–116. <https://doi.org/10.1177/0894845314544033>
5. Bybyk, D. D. (2023). Sotsialna zghurtovanist molodi: umovy dlia spilnoi diialnosti ta hromadianskoho zaluchennia [Social cohesion of youth: conditions for joint activity and civic involvement]. *Zrostaiucha osobystist u smyslotsinnisnykh obrysakh: Conference Proceedings* (pp. 35–40). Kyiv.

6. Bybyk, D. D. (2022). Tsinnisni oriantatsii uchnivskoi molodi Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Value orientations of student youth of Ukraine under the conditions of the state of martial law]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 26(1), 43-54. <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-43-54>
7. Dlihach, A. (2024). Ukrainska osvita potrebuie hlybokikh reform – rezultaty doslidzhennia [Ukrainian education needs deep reforms – research results]. Retrieved from https://lb.ua/blog/andrii_dlihach/638896_ukrainska_osvita_potrebuie_glibokih.html
8. Dmytruk, N. (2017). Mizh materializmom i postmaterializmom: tsinnisni oriantatsii suchasnoi ukrainskoi molodi [Between materialism and postmaterialism: value orientations of modern Ukrainian youth]. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu*, 3, 57-67. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/VAPSV_2017_3_8
9. Doslidzhennia yakosti orhanizatsii osvitnoho protsesu v umovakh viiny u 2022/2023 navchalnomu rotsi [Study of the quality of the organization of the educational process in the conditions of war in the 2022/2023 academic year]. (2023). Retrieved from <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/yakist-osvity-v-umovah-viiny-web-3.pdf>
10. Rudchenko, K. (2024). Psykholohichni naslidky prolonhovanoi stresostiikosti uchnivskoi molodi: perspektyvy doslidzhennia problemy [Psychological consequences of prolonged stress resistance of schoolchildren: prospects for researching the problem]. *Maibutnie psykholohii v umovakh suchasnoi Ukrainy: Conference Proceedings* (Kyiv, May 23).
11. Kunytsia, T. Yu. (2024). Monitorynh sotsialnykh ochikuvan suchasnoi uchnivskoi molodi [Monitoring the social expectations of modern students]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 6(1), 1-6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6148>
12. *Molod Ukrainy – 2017: rezultaty reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia* [Youth of Ukraine – 2017: Results of a representative sociological survey]. (2017). Retrieved from <https://inmol.org/vseukrainske-sotsiolohichne-doslidzhennia-molod-ukrainy-2017/>
13. *Molod Ukrainy – 2021: rezultaty reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia* [Youth of Ukraine – 2021: Results of a representative sociological survey]. (2021). Retrieved from https://mms.gov.ua/storage/app/sites/16/Molodizhna_polityka/rezylt/molod2021.pdf.
14. Parashchevin, M. (2021). Rezultaty natsionalnykh shchorichnykh monitorynhovykh doslidzhen 1992–2021 rokiv [Results of national annual monitoring studies 1992–2021]. *Ukrainske suspilstvo: monitorynh sotsialnykh zmin. 30 rokiv nezalezhnosti: zb. nauk. prats Instytutu sotsiolohii NAN Ukrainy*, 8(22), 656-705.
15. Balakirieva, O. M (Eds.), Bondar, T. V., Danylenko, H. M., Levin, R. Ya., Nhuien, N.-M. K., Pavlova, D. M., Pyvovarova, N. P., Sakovych, O. T., Fliarkovska, O. V., Shevchenko, S. L. (2019). *Sotsialna obumovenist ta pokaznyky zdorovia pidlitkiv ta molodi: za rezultatamy sotsiolohichnoho doslidzhennia v mezhakh mizhnarodnoho proektu «Zdorovia ta povedinkovi oriantatsii uchnivskoi molodi»* [Social conditions and health indicators of adolescents and young people: According to the results of a sociological study within the framework of the international project “Health and Behavioral Orientations of School Youth”]. UNICEF, NGO “Ukrainian Institute of Social Research named after AT. Yaremenko”. Kyiv: Polihrafichnyi tsentr “Foliant”.
16. Kunytsia, T. Yu. (Eds.), Savelchuk, I. B., Honchar, L. V., Bybyk, D. D., & Amelina, V. M. (2023). *Sotsialni ochikuvannia uchnivskoi molodi XXI stolittia* [Social expectations of student youth of the 21st century]. Ivano-Frankivsk: NAIR.
17. Dmytruk, N. (2021). Tsinnosti ukrainskoi molodi: rezultaty reprezentatyvnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia [Values of Ukrainian youth: Results of a representative sociological study]. Retrieved from <https://inmol.org/vseukrainske-sotsiolohichne-doslidzhennia-tsinnosti-ukrainskoi-molodi-2016/>

Tetiana Kunytsia,
PhD in Pedagogy,
Institute of Problems on Education of the NAES of Ukraine,
Kyiv

SOCIAL EXPECTATIONS OF STUDENT YOUTH: FACTORS OF INFLUENCE ON SOCIAL AND ACADEMIC ACTIVITY

Abstract. *The article states that social expectations are an essential aspect of youth development. In the context of constant changes in educational and social processes, there is a need to study the social expectations of students to identify their trends and find out how they affect the educational process and the prospects for their development in the future. The purpose of this study is to identify current trends in the social expectations of students, to study the impact of these expectations on their academic and social activity, and to develop recommendations for the formation of positive social attitudes in the educational process.*

To achieve the goal, the following tasks have been defined: 1) to analyze theoretical approaches to the study of social expectations of young people; 2) to determine the main factors that influence the formation of social expectations of students; 3) to investigate the level of social expectations of school youth in modern conditions; 4) to develop recommendations for increasing the level of social adaptation of education seekers through the formation of positive social expectations. The following methods were used: theoretical analysis of literature to study scientific sources, questionnaires, and surveys to collect data on the social expectations of school youth, statistical analysis to process the collected data, determine the levels of social expectations, and identify correlations between expectations and other variables, case method to analyze specific situations and experiences of students.

The main factors influencing the formation of social expectations of modern students are identified. Namely, social networks, the influence of the educational environment, and the family. The war has significantly affected social expectations and led to a reassessment of values in line with the realities of today, an increase in patriotism and civic awareness, changes in educational priorities, the need for psychological support and assistance among a broader range of students, etc. Based on the results obtained, several recommendations for pedagogical practice have been identified that can help in the formation of realistic and positive social expectations of students: involvement of teachers as mentors who help students form adequate social expectations; strengthening the development of students' critical thinking about the information they receive through social media; deepening support for students from different social groups to create equal conditions for the realization of their social expectations and career plans; supporting students' social initiatives, engaging them in volunteer activities to strengthen their civic responsibility; psychological support for students to reduce social anxiety caused by the gap between real opportunities and expectations, etc.

Key words: *social expectations, student youth, social activity, academic activity.*

Стаття надійшла до редакції 14.08.2024.
Стаття прийнята до публікації 26.08.2024.